

Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) delar utredningens uppfattning att det är angeläget att den svenska lagstiftningen anpassas så att det kan undvikas att barn hamnar i rättsligt osäkra situationer eller att det uppstår oklarheter om vem som kan företräda barnet. SKR anser därför att utredningens förslag är positiva ur ett barnrättsperspektiv.
- SKR efterfrågar i det fortsatta lagstiftningsarbetet en närmare analys av frågan om de föreslagna bestämmelserna riskerar att medföra risk för fler utländska surrogatarrangemang samt en ökad risk för människohandel och människoexploatering.
- SKR anser att regeringen behöver säkerställa att landets socialnämnder får relevant stöd och vägledning angående tillämpningen av de föreslagna ändrade adoptionsreglerna, så att de kan handläggas tillräckligt effektivt i enlighet med vad som krävs enligt konventionsrättsliga åtaganden.
- SKR vill peka på risken att barn som är i behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare och skulle kunna få en sådan med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 9 a § föräldrabalken (FB), ändå inte kommer att få en sådan tillräckligt skyndsamt. SKR anser att det finns behov av en bredare översyn av reglerna om särskilt förordnad vårdnadshavare, så att det kan säkerställas att alla barn som befinner sig i Sverige och som behöver en ställföreträdare i vårdnadsfrågor kan få en sådan skyndsamt.

Förbundets ställningstagande

Allmänna synpunkter

SKR begränsar sitt yttrande till vissa frågor av betydelse för socialnämndernas verksamhet.

SKR delar utredningens uppfattning att det är angeläget att barn som befinner sig i Sverige har en rättslig företrädare och att den svenska lagstiftningen är utformad på ett sådant sätt att barn inte hamnar i rättsliga osäkra situationer med oklarheter avseende vem som kan företräda barnet. Ur ett barnrättsperspektiv ser SKR positivt på att regelverket anpassas på ett sådant sätt att de barn som tillkommer genom assisterad befruktning och surrogatarrangemang utomlands inte förlorar sin rättsliga status och

kan få rättsliga företrädare i Sverige i ett tidigare skede än vad som är möjligt med nuvarande regelverk.

Det är inte tillåtet att genomföra surrogatarrangemang i svensk hälso- och sjukvård. I utredningen påtalas på flera ställen att regelverket inte ska utformas på ett sådant sätt att det möjliggör ett kringgående av svensk lagstiftning. Samtidigt är det svårt att komma ifrån att förslagen i lagstiftningen underlättar för vissa individer som genomgår surrogatarrangemang i utlandet och därefter reser till Sverige att få föräldraskapet rättsligt gällande i Sverige. SKR anser därför att frågan om de föreslagna bestämmelserna kan medföra en risk för fler utländska surrogatarrangemang samt en ökad risk för människohandel och människoexploatering bör analyseras ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

7. Föräldraskap för barn som tillkommit efter surrogatarrangemang när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige

7.2.1-7.2.5 Ändringar i adoptionsregelverket

Utredningen gör bedömningen att föreslagna ändringar i adoptionsreglerna medför att svensk lagstiftning uppfyller kraven i internationella regelverk, såsom Europakonventionen och barnkonventionen, samt att adoptionsförfarandet är tillräckligt effektivt för att barnets och den tilltänkta föräldrarnas rätt till privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen ska respekteras. Det förs i betänkandet resonemang avseende skyndsamhetskrav samt uppskattad handläggningstid i adoptionsärenden. I konsekvensanalysen konstaterar utredningen att kommunernas bedömning kan bli något mer omfattande när det gäller adoptioner för att bekräfta en faktisk familjerelation enligt de nya föreslagna undantagsreglerna än vid adoptioner i allmänhet. Enligt SKR är det svårt att bedöma vilken ytterligare utredning etc. som kan krävas av socialnämnderna i sådana fall. SKR anser under alla omständigheter att regeringen behöver säkerställa att socialnämnderna ges relevant stöd och vägledning för att kunna handlägga de i utredningen aktuella adoptionsärendena tillräckligt effektivt i syfte att Sverige ska kunna fullgöra de konventionsrättsliga åtaganden som beskrivs i utredningen.

7.2.6 Särskilt förordnad vårdnadshavare

SKR anser att det i betänkandet saknas en analys av om den föreslagna bestämmelsen om särskilt förordnad vårdnadshavare i 6 kap. 9 a § FB säkerställer att barn får en sådan ställföreträdare tillräckligt skyndsamt när barnets behov av en sådan uppstår. När det gäller vissa utländska barn utan vårdnadshavare som ankommer till Sverige och har hemvist här vid ankomsten samt är i behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare har SKR fått återkommande signaler från landets kommuner att handläggningen i tingsrätten i vissa fall kan ta lång tid, även när ett interimistiskt

yrkande framställs. Även socialnämndens utredning samt beslutsprocess tar viss tid (se även SOU 2021:36, Gode män och förvaltare – en översyn, s. 476 ff.). SKR bedömer därför att det finns en risk att den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 9 § FB i praktiken inte kommer att innebära att barn skyndsamt efter ankomsten till Sverige kommer att få en ställföreträdare.

SKR anser därför att en samlad översyn av regelverket avseende särskilt förordnad vårdnadshavare är motiverad för att säkerställa att en sådan ställföreträdare kan utses mera skyndsamt än vad som är fallet idag. Detta gäller såväl de barn som berörs av den aktuella utredningens förslag, som andra barn som befinner sig i Sverige och behöver en ställföreträdare i vårdnadsfrågor (se även SOU 2021:36, s. 481).

SKR noterar att författningsförslaget till 6 kap. 9 a § FB innehåller en hänvisning till andra fall än vad som avses i 9 §. Enligt lagkommentaren tar bestämmelsen dock sikte på andra situationer än de som regleras i 6 kap. 7-9 § FB. För att undgå oklarheter anser SKR att lagtexten även bör innehålla en hänvisning till 6 kap. 7-8 a §§ FB.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande

Sverigedemokraterna lämnar reservation enligt bilaga 1

Styrelsen
2021-10-15

Reservation från Sverigedemokraterna

Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

Sverigedemokraterna yrkar avslag på SKRs yttrande då det borde ha fokus på att minska och förhindra att kvinnor utnyttjas i surrogatarrangemang i utlandet. Vi oroas av att fler utsatta kvinnor kommer att utnyttjas om utredningens förslag om lättnader genomförs. Flera länder har redan infört förbud mot internationella surrogatarrangemang, som till exempel Thailand och Indien. Därför har marknaden nu riktat sig mot andra länder där ekonomin är svag och många utsatta kvinnor finns, som till exempel Ukraina. Sverige tillåter inte nationella surrogatarrangemang och bör inte heller underlätta för människor i Sverige att utnyttja kvinnor i andra länder.

Flera kvinnorrättsorganisationer har också efterfrågat internationella förbud mot surrogatarrangemang. Sverigedemokraterna anser att Sverige borde agera för att ett sådant förbud införs.

Det är Sverigedemokraternas uppfattning att ordningen som idag gäller, där den som fött barnet är barnets mor till dess att barnet adopterats till någon annan, bör värnas och bevaras. Det gör att utsatta kvinnor får rätten på sin sida i en konflikt och kan behålla ett barn som det skapat anknytning till under graviditeten. Den som trots allt ställt upp på ett surrogatarrangemang och vill lämna barnet till någon annan gör en adoption av barnet, vilket är relativt enkelt juridiskt om den födande mamman är nöjda med upplägget.